

Jukka-Pekka Valkeapään elokuvasivistys syntyi vahvoilla istumalihaksilla: hän istui nuorena ahkerasti elokuva-arkistossa ja katsoi videolta jopa viisi elokuvaa päivässä.

Sinnikkäästi maailmalle

**Jukka-Pekka Valkeapään ohjaus
He ovat paenneet lähtee
kansainvälisille
elokuvamarkkinoille**

Elokuva

Harri Römpötti

JUKKA-PEKKA VALKEAPÄÄ (s. 1977) kuuluu sukupolveen, jonka filmihulluus syttyi videoroviolla. Ensimmäisen kipinän iski 12-13-vuotiaana kauhuhuoneeseen William Friedkinin *Manaja* (1973) ja Ridley Scottin *Alien* (1979).

"Varhaisimpia lapsuudenmuistoja on kuva *Ihmemaasta* Ozin velhosta, joka lensi päin kameraa. Teininä katsoin sensuroimattomia leffoja suhisevilta nau-

hoilta. Sitten innostuin Godardista. En osannut ranskaa, mutta katsoin niitä Tv5-kanavalta, joka näkyi Suomessa", Valkeapää sanoo.

NUORENA Valkeapää istui ahkerasti elokuva-arkistossa ja katsoi videolta jopa viisi elokuvaa päivässä. Se opetti ymmärtämään elokuvakieltä.

Tunnit arkiston hämärässä olivat väistämättä osasyynä siihen, että Valkeapään Taideteollisessa korkeakoulussa lopputyökseen tekemä elokuva *Muukalainen* (2008) päättyi kansainväliseksi

tuotannoksi. Se sai ensi-iltansa Venetsian elokuvafestivaaleilla, levisi parillekymmenelle muulle festivaalille ja pokkasi lopulta Göteborgista pääpalkinnon.

Elokuun lopussa Venetsiassa ensiesityksensä saa myös Valkeapään toinen pitkä elokuva *He ovat paenneet*.

Tapahtuma on elokuvamaailman tärkeimpiä, eikä itsestään selvä paikka suomalaisen elokuvan ensi-illalle. Valkeapään uutuudenkin startti on hyvä, sillä Venetsiasta *He ovat paenneet* jatkaa Toronton festivaalille, joka on alan korkealle arvostama tapahtuma sekä.

ELOKUVA ei ole ollut Valkeapään ainut itseilmaisun väline. Hän osallistui 1990-luvulla myös Sarjakuvastin-ryhmään, jossa pedattiin nykyisen taidesarjakuvan pohjaa. "Yhdessä vaiheessa elätin itseni sarjakuvilla ja kuvituk-

silla. Minulla ei kuitenkaan ollut siihen samanlaista intohimoa kuin elokuvaan, vaikka olinkin ihan hyvä."

Ihan hyvillä kyvyillä syntyi muutama omakustanne ja tuli kolmas palkinto Kemin sarjakuvakilpailussa 1994 Christer Nuutisen käsikirjoittamalla sarjakuvalla.

"Auli Mantila ja Pirjo Honkasalo esittivät oikeita kysymyksiä ja opettivat ajattelemaan."

INTOHIMO sai vaihtamaan graafiset opinnot Taideteollisessa korkeakoulussa elokuvaan. Siellä antoisinta olivat Auli Mantilan kurssit ja Pirjo Honkasalon tutorointi.

"He esittivät oikeita kysymyksiä ja opettivat ajattelemaan. Mantilan ja Honkasalon eloku-

vissa on kokonaisvaltaista kerontaa, jota arvostan."

Valkeapään omat elokuvat poikkeavat suomalaisesta naturalismin perinteestä samoin kuin Mantilan ja Honkasalon. Elokvataiteen osastolta löytyi myös samanhenkisiä opiskelijoita. Äänisuunnittelija Micke Nyströmistä ja leikkaaja Mervi Junkkosesta tuli pitkäaikaisia työtovereita.

"Tärkeintä oli tietysti, että koulussa pääsi tekemään elokuvia. En ollut tehnyt harrastajakokeiluja, kuten monet muut."

OPISKELUTÖINÄ syntyivät lyhärit *Silmät kiinni ilman käsiä* (2000) ja *Keinu* (2003). Sitten Valkeapää haki Cannesin festivaalin ohjelmaan, jossa tarjottiin mahdollisuus työskennellä muutama kuukausi Pariisissa.

► **Jatkuu seuraavalla sivulla**

KULTTUURI

JAANA RANNIKKO

He ovat paenneet -elokuvassa Joni (Teppo Manner) ja Raisa (Roosa Söderholm) lähtevät karkumatkalle.

Sinnikkäästi maailmalle

► Jatkoa edelliseltä sivulta

Hakemuksessa oli kymmensivuinen luonnos, josta syntyi pitkä esikoinen *Muukalainen*. "Residenssiraadissa oli yksi Wild Bunch -yhtiön pomoista, Juliet Renaud. Hän tykkäsi hankkeestani", Valkeapää muistelee.

Kun maineikas Wild Bunch otti *Muukalaisen* jakeluunsa, ulkomaisilla festivaaleilla suomalaisilta kyseltiin siitä jo ennen kuin kukaan oli elokuvaa nähnyt.

MUUKALAINEN oli tyylikäs elokuva, joka jätti Valkeapään nimen ammattilaisten mieleen. Erityisellä lämmöllä ohjaaja muistelee elokuvan Venetsiassa saamaa vastaanottoa. Kannustusta tuli parilta nimiohjaajalta, ranskalaiselta Abdellatif Kechicheltä ja turkkilaiselta Nuri Bilge Ceylanilta. Mutta kaikki ei ollut ruusuista. "Wild Bunch kasvoi to-

della isoksi yhtiöksi niiden muutaman vuoden aikana, kun *Muukalainen* oli sen hoivissa. Ensi-iltaan mennessä se keskittyi jo isoihin elokuviin, joiden jalkoihin *Muukalainen* jäi", Valkeapää harmittelee.

Kuvauksetkin Virossa olivat sujuneet hankalasti. Siellä tehtiin samaan aikaan toista eloku-

vaa, eikä pienessä maassa riittänyt ammattitaitoista väkeä kahteen elokuvaan.

"Se oli sulaa hulluutta, selviytymiskurssi, jonka jälkeen ihan pienet jutut eivät keikautta."

JOKA TAPAUKSESSA *Muukalainen* auttoi Valkeapäästä rikkomaan kerrasta tuntemattomuuden

Kuka?

Jukka-Pekka Valkeapää

- Syntyi Porvoossa 1977.
- Ohjannut lyhytelokuvat *Silmät kiinni ilman käsiä* (2000) ja *Keinu* (2003).
- Pitkä esikoinen *Muukalainen* (2008) oli lopputyö Taideteollisen korkeakoulun elokuvataiteen osastolta.
- *Muukalainen* (2008) sai Göteborgin elokuvafestivaalin pääpalkinnon. Suomen arvostelijain liitto

palkitsi Valkeapään Kriittikinnuksilla vuoden läpimurrosta.

- *He ovat paenneet* (2014) saa ensi-iltansa Venetsian festivaalilla (27. 8.–6. 9.), ja se esitetään myös Toronton festivaalilla (4.–14. 9.).
- Elokuvan Suomen-ensi-ilta on Rakkautta ja anarkiaa -festivaalilla (18.–28. 9.). Kaupalliseen ohjelmistoon se tulee 17. 10.

jään. Niinpä uudelle *He ovat paenneet* -elokuvalle löytyi rahoitusta melko helposti.

Saksassa oltiin kiinnostuneita, mutta hollantilaiset ehdivät ensin. Siksi musiikin on säveltänyt hollantilainen Helge Slikker.

"*Muukalaisen* tapainen pieni elokuva olisi tarvinnut jakelijalta räätälöityä palvelua, jota isolta Wild Bunchilta ei tullut. Nyt jakelijana on pieni mutta kasvava Yellow Affair", Valkeapää sanoo.

POHJOISMAINEN Yellow Affair on vastannut muun muassa Dome Karukosken *Leijonasydämen* viennistä maailmalle. Myös Mika Kaurismäen tekeillä oleva *Tyttökuningas* on sen listoilla, samoin elokuvia muun muassa Kanadasta ja Espanjasta.

"*He ovat paenneet* on selkeästi suomalainen elokuva, mutta *Muukalaisen* olisi voinut tehdä millä tahansa kielellä ja missä tahansa kulttuurissa. En erityisesti hakeudu maailmalle mutta olen valmis tekemään elokuvia siellä, mistä mahdollisuuksia löytyy", Valkeapää linjaa.

Poiminta

Elokuvan nuoret kapinalliset ovat matkalla myytteihin

ELOKUVA *He ovat paenneet* alkaa realistisena nuorisokuvauksena. "Melkein naivistisena", Valkeapää huomauttaa.

Joni (Teppo Manner) tulee siviilipalvelukseen koulukotiin, jossa tapaa Raisan (Roosa Söderholm). Nollatoleranssi pusertaa nuoret karkumatkalle, joka äityy yhä hurjemmaksi ja kasvaa loppua kohden jopa grimmiläisiin mittoihin.

"Halusin tehdä jotain siitä, miltä tuntuu elää tässä ajassa, miten kohdellaan tyyppejä, jotka ovat systeemin ulkopuolella. Toisaalta olen lukenut lapsilleni Grimmin veljesten satuja, ja niistä tuli mukaan ajatus tarinan äkkiväaristä käänöksistä", Valkeapää taustoittaa.

LÄHTÖKOHTA on tiukasti todellisuudessa, mutta siitä tarina etenee realismin tuolle puolen.

"Oli tärkeää, että henkilöissä on jäljellä lapsenuskoo. Nuoriso kapinoi, koska he uskaltavat vielä toivoa. Vanhemmat ovat jo tietoisia maailman rajoista", Valkeapää sanoo.

"Ja onhan heidänkin pakenemistä tehty elokuvia, kuten *Jäniksen vuosi*."

Aikuisten kapinointi kääntyy helposti komediaksi, kuten juuri **Risto Jarvan** *Jäniksen vuodessa* (1977). Nuorissa kapinallisissa sen sijaan elävät tragedian ja jylhän paatoksen ainekset. Kuten Valkeapää toteaa: "Nuoret tuntevat olevansa kuolemattomia."

LOPUSSA ollaankin jo myyttisissä tunnelmissa – tai synkimpien satujen kauhuissa. Valkeapää tosin on vähän eri mieltä.

"Minun mielestäni tarina ei erkane todellisuudesta kuin ehkä aivan viimeisillä minuuteilla. Tämä on ekspressionistinen kuva siitä, kuinka päähenkilöt näkevät maailman."

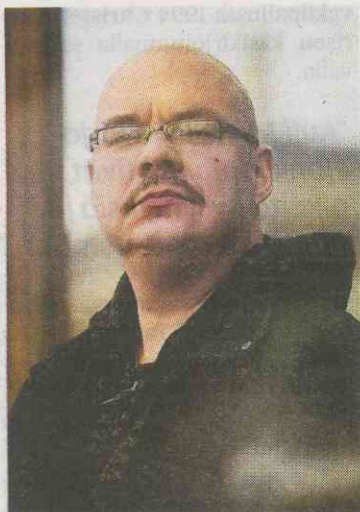
Harri Römpötti

Lyhyesti

Valtion taidetoimikunta nimesi taiteilija-professoreja

VALTION taidetoimikunnat ovat jakaneet vuonna 2015 alkavat taiteilija-apurahansa. Taiteilija-apurahan sai yhteensä 298 taiteilijaa, ja taiteilijaprofessorin arvo annettiin neljälle taiteilijalle.

Näyttämötaiteen taiteilijaprofessoriapurahan saivat ohjaajat Atro Kahiluoto ja Mikko Roiha. Valokuvataiteen taiteilijaprofessoriapurahan saivat taiteilijat Ritva Kovalainen ja Jorma

Mikko Roiha

Puranen. Kahiluodon ja Roihan apurahat ovat kymmenvuotiset, Kovalaisen ja Purasen viisivuotiset.

Heidän lisäksi viisivuotisia taiteilija-apurahoja saivat muun muassa kirjailijat Tomi Kontio, Rosa Liksom ja Eppu Nuotio, valokuvataiteilija Anni Leppälä, kuvataiteilijat Tellervo Kalleinen ja Jyrki Siukonen, mediataiteilija Pilvi Takala, muusikko Iiro Rantala ja elokuvaohjaajat ja -käsikirjoittajat Ulrika Bengts ja Saara Cantell.

Valtion taiteilija-apurahan suuruus on 1 670 euroa kuukaudessa. Apuraha myönnettiin 12 prosentille sitä hakeneista. HS

Ryhmäteatteri versioi Supernaiivin

RYHMÄTEATTERISSA nähdään syksyllä sovitus norjalaiskirjailija Erlend Loen romaanista *Supernaiivi*. Teoksen ovat dramatisoineet Tiina Lymi ja Esa Keskinen. Lymi myös ohjaa näytelmän.

Näytelmän pääosassa Ylermi Rajamaa tekee roolin nimettömänä 25-vuotiaana miehenä, joka potee eksistentiaalistista kriisiä ja yrittää vapautua siitä ajattelemalla lapsekkaasti.

Esityksen ensi-ilta on 9. 10.

HS

Kotimainen elokuva sai tänä vuonna miljoonan täyteen

KOTIMAISET elokuvat pääsivät yli miljoonan katsojan rajan, kun Inari Niemen *Kesäkaverit* avasi syyskauden. Viime vuonna miljoonan raja ylittyi ennätysvauhtia jo maaliskuussa.

Saara Cantellin *Onneli ja Anneeli*, Timo Koivusalon *Risto Rappääjä ja liukas Lennart* sekä Marko Mäkiläksen *Ella ja kaverit 2 – Paterock* ovat keränneet puolet kotimaisten elokuvien katsojista. Yhteensä elokuvissa on käynyt 4,4 miljoonaa katsojaa. HS-STT